

בתשובה לשאלת [כתב], העולם הזה אינו אמר חיים כהן. היועץ המשפטי של מאשלת ישראל ומנהל הפעולה נגד המחתרת-ללא-שם:

הטור

דרך הביטוי

של הנחותים

פ א ח

אורי אבנרי

כמה ימים אחרי שפירסם העולם הזה את השער של ד"ר אמיל שמוראק, יחד עם הכתבה הגדולה על השחיתות במדינה, הופיע במשרדנו צעיר וביקש לראותני ביחידות. הוא מסר לי שהוא שליח של קבוצת צעירים, המתכוננים להקים מחתרת נגד השחיתות במדינה. הוא הציע לי להתראות עם ראשי הקבוצה.

הפגישה התקיימה באחד מבתיהקפה התל-אביביים, שהיה אותה שעה ריק מאדם. ליד שולחן ישבו שלושה צעירים, כבני 23, שדמו לכמה אלפי צעירים אחרים באותו גיל. הם הציגו את עצמם בשמותיהם הפרטיים ובמקצועותיהם. היו אלה מקצועות משכילים למדי. ישבנו כשעה וחצי. היו חסרים הסממנים החיצוניים של פגישה במחתרת והרומנטיקה המחשלת של הקונספירציה, אשר להן היינו רגילים כאשר הצטרפנו למחתרת לפני 15 שנה. הפעם היתה הגישה מעשית, ישר לענין.

אולי פצצה. אולי מכות

גם התוכנית היתה מעשית. מעשית מדי. תוקם מחתרת רחבה. שליחיה יגלו מעשי-שחיתות מכל המינים, בעיקר בממשלה. נגד האנשים שהתגלו בקלקלתם, יינקטו פעולות עונשין. פעולה זו תכונן ישר נגד גופם. אולי פצצה בביתם, אולי מכות, אולי משהו יותר חריף.

שאלתי בתמימות מי ידון את האנשים. האם יורכב בית משפט? האם תיבדקנה ההוכחות, ילמד משהו סניגוריה על הנאשם? הצעירים משכו בכתפיהם. הו אלה פרטים קטנים, שטרם חשבו עליהם.

אולם, כך התברר, דרוש כסף. מגיין לוקחים אותו?

כאן נתגלה כל שער קומתם של היוזמים, מישהו הציע לבצע כמה פעולות שוד. אולם גם זה היה פשוט מדי.

היו דרכים יותר עדינות. למשל: סחיטה. ניגשים לאיש, מאיימים עליו בגילוי הסוד ובפעולת עונשין נגד גופו, לוקחים ממנו כסף. פעם, פעמיים, פעמים רבות.

הגאוניות האמיתית נתגלתה בפרט האחרון. "זה לא מחייב אותנו לשום דבר", אמר הצעיר המפותח ביותר. "אחרי שקיבלנו ממנו מסטיק כסף, נוכל לטפל באיש כמו שרצינו ממילא."

שחיתות. כפיה דתית

מחתרת זו לא קמה. יתכן שהיוזמים לא מצאו די אנשים שרצו להסתכן, ואולי גם השתכנעו מן הנימוקים שהובאו נגדם. שפעולה זו לא תשפיע במאומה על השחיתות, ששורשיה עמוקים מדי; שתקומם את דעת הקהל נגד הלוחמים בשחיתות, לא נגד המושחתים.

אולם לא היתה זאת הקבוצה היחידה שביקשה בשנה האחרונה להקים מחתרת לשם ביצוע פעולות טרור.

אני עצמי הוונתי כמעט לחצי תריסר קבוצות כאלה. כולן ביקשו מסגרת רעיונית כל שהיא. הן לא ראו במסגרת רעיונית כזאת עובדת-יסוד, שממנה חייבות הפעולות המעשיות לנבוע באופן טבעי. בעיניהן היה הרעיון מעין קישוט נאה, רצוי, אך בלתי חיוני. כמה מן הקבוצות גם ביקשו צורך ציבורי.

המטרות היו שונות למדי. המלחמה בשחיתות תפסה את המקום הראשון. אחריה באה המלחמה בכפיה הדתית. היו אלה רעיונות ללא יסוד בהשקפת עולם כוללת. הם נלקחו באקראי ממאמר בעתון שעשה רושם.

מי היו האנשים? היתה קבוצה של כ-18 איש ואשה, כבני 20, שהיתה קודם לכן חלק של חבורה רוקדת, אך החליטה שהיא צריכה לעשות יותר. היתה קבוצה של בני 25, בלי בנות, אנשי מחתרת לשעבר וחברים. כולם היו נוצר עירוני, תלוש לחלוטין מכל שטח של יצירה רעיונית או מעשית. וכולם היו אנשים בינוניים מאד.

בעיה קטנה

בשיחות אלה לא יכולתי שלא להשנות צעירים אלה עם אחיהם המבוגרים קצת יותר. אתם נפגשנו במחתרות ובמסגרות אחרות לפני מלחמת העצמאות.

ההבדל היסודי היה היעדר כל זיקה לכל מסגרת רוחנית מצד האחים הצעירים. היא פשוט לא היתה קיימת.

אני נזכר בשיחה אחת. היתה זאת קבוצה חדשה לגמרי, מעורבת, מורכבת מבני 18 עד 20, שהתכנסה בבית פרטי וביקשה לשמוע הדרכה רעיונית. היא רצתה לעשות משהו, אך לא ידעה בדיוק מה. היא קיוותה שאפתור לה בעיה קטנה זו.

אמרתי להם שזו דרך קלה מדי במקצת. עליהם לשבת קודם כל ולחשוב מה הם רוצים. מחובתם להגדיר את יחסם לעובדות-יסוד: מהות המדינה. עמדה כלפי אמריקה ורוסיה, המשטר החברתי, הערבים, הציונות. אחרי שהתגבש אצלם השקפת עולם, אני מוכן להוסיף שנית, לעזור להם בניחות המעשים הנובעים מהשקפה זו.

כשסיימתי את דברי, היתה שרויה דומיה עמוקה בחדר הצפוף. היתה זאת דומיה של

"כשיש נגד אדם רק הוכחה, שי הוא שייך לאיזה ארגון מחתרת, סודי, ואם הוכחה זו איננה מפיו, אלא ממקורות אחרים, והוא לא עשה שום פעולה גלויה בניגוד לחוק, הרי אז אין לממשלה אפי שרות להתגונן נגדו. אלא לפי החוק המיוחד נגד הטרור!"